

Sokrates reinkarnert og «filosofiens» død?
av Tom André Tveit den 27.06.2016.

Merknad til lesere: Artikkelen er ment for de med kjennskap til slik filosofifaget fremstår i vitenskapen idag.

Jeg styrer denne artikkelen mot en litt usikker kurs, ved å velge en slik tittel som du nettopp har lest – dette innrømmes, men jeg kan da legge til at jeg stiller ellers i artikkelen med noe svært håndfast, og samtidig enkelt å lære fra seg og forstå. Sokrates og filosofiens skjebne vil bli mindre nevnt; ereng, som er navnet for den lære og de begrepene jeg har som mening med artikkelen å introdusere, kommer til å dekke store deler av den. Det kan legges til at årsaken til at jeg trekker inn Sokrates og en mulig dramatisk skjebne for filosofien som fag er selvfølgelig for å vekke oppmerksomhet, da det er vanlig å trekke inn slike personer som Sokrates når vitenskap og vitenskapsgrunnlag drøftes og belæres – men, jeg kan også bemerke at ereng gir en innsikt som alvorlig talt gir den som ser på filosofien et kritisk øye. I løpet av artikkelen skal jeg introdusere to grupper med begreper som brukes til ereng – og etter hver av de to introduksjonene, skal jeg vise noen eksempler på hvordan begrepene forholder seg til vitenskapen ved dagens universitet. På denne måten får du som leser en lettvent og oversiktlig innføring i hva ereng er og kan brukes til. Ereng blir videre grunnlaget for en edruelig og nøyaktig kritikk av filosofifaget, og dette er hovedsaken i artikkelen – dette brukes så til avslutningsvis å mer skjønnsmessig konkludere om hvorvidt filosofien er levedyktig, og om livsgrunnlaget til Sokrates skal ha endret seg så betraktelig at en reinkarnasjon skulle være mulig.

1 Innfall, utfall, varing og virkning

Ereng er først og fremst et verktøy som kan brukes til all slags læring. Et formål med artikkelen er å bygge et grunnlag for å å vist, og realisert at ereng har et så vidt og tverrfaglig allsidig bruksområde, at det er et grunnlag for vitenskap – et vitenskapsgrunnlag. De fire viktigste begrepene vi bruker i ereng er; innfall, utfall, varing og virkning. Innfall er noe som faller inn i erenget, utfall er noe som faller ut av erenget, varing gjelder det som varer i erenget og virkning gjelder det som virker i erenget. Mer detaljert om varing og virkning kan vi si at det som varer, varerer, har kun ett tilfelle og det som virker, virkerer, har flere mulige tilfeller som kan veksles imellom over tid. For at du som leser skal opprettholde interessen, ser vi straks på noen eksempler som viser hvordan vitenskapen forholder seg til disse fire begrepene.

1.1 Kausalitet: Årsak og virkning

«Ingen røyk uten ild.», sier det kanskje mest kjente eksempelet på kausalitet, der vi først spør oss hva som kan være årsaken til at en røyksky kan sees i horisonten; svaret er videre ild. Her ansees røykskyen som en virkning, der ilden er årsaken. Hva om vi nå spør oss om hva årsaken er til at der er et rom der røykskyen utbreier seg? Dette er langt vanskeligere å svare på, og det skal ikke mye grubling til før vi havner inn i metafysiske eller religiøse problemstillinger. Dersom vi bruker ereng, vil vi kunne bruke en selvfølgelighet til å svare med, som også er fullstendig logisk: Det er et rom der røykskyen er fordi det er et rom der. Her vil innfallet være 'et rom', og utfallet være 'et rom', og i motsetning til røykskyen som har med virkning å gjøre, har vi nå fremfor oss et eksempel som har med varing å gjøre. Dersom ingenting skjer med selve rommet varer det fra innfallet til utfallet. Nå ser vi videre at dersom vi bruker omgrepet årsak kan vi ikke bruke den samme selvfølgeligheten, og dette har å gjøre med at ved bruk av ereng kan vi velge en begrenset periode – ved å bruke begrepet årsak kreves selve opphavet til rommet som svar. Ved å endre begrepet årsak til innfall, og

legge til begrepet varing, som er en berikelse ved kausale problemstillinger, mangler vi nå eneste begrepet utfall for å ha vist at årsak og virkning bedre endres og utvides til; innfall, utfall, varing og virkning: Både varing og virkning gir et utfall, og derfor kreves det å bruke dette begrepet som et samlebegrep for de to dersom varing skal legges til – og der har vi grunnlaget nødvendig for å legge også dette til. Ser vi til eksempelet røyk-ild i lys av begrepene til ereng, får vi fremdeles det samme svaret om vi spør; hva er innfallet når utfallet er en røyksky? Dette gjelder for alle kausaliteter ved virkninger, og nå kan vi også legge til alle de problemstillinger som gjelder varing. Til de som enda ikke er overbevist om at begrepene ‘årsak og virkning’ skal endres til ‘innfall, utfall, varing og virkning’ har jeg uansett vist hvordan kausalitet forholder seg til ereng – og jeg skal ikke bruke mer tid til å forsøke overbevise enn å til sist argumentere slik: Årsak er ikke en motsetning til virkning, men innfall (årsak) er en motsetning til utfall, og varing er en motsetning til virkning, og derfor ved å utføre endringen her vist får vi fire begreper med to motsetningspar innbyrdes, der vi videre kan si at også varing har innfall (årsaker) og virkning utfall. ‘Innfall og virkning’ (‘årsak og virkning’) foruten ‘utfall og varing’ er derfor mangefullt – de fire begrepene sammen gir i motsetning et lukket og fullstendig begrepsapparat med flere bruksområder enn de to satt alene.

1.2 I/O: Input og output (Innmatning og utmatning)

Begrepene ‘input’ og ‘output’ brukes innenfor mange fagområder, deriblant innenfor programmering i informasjonsteknologi. Begrepene oversettes vanligvis fra engelsk til norsk ved ‘innmatning’ og ‘utmatning’, men her er det ingenting i veien for at begrepene ‘innfall’ og ‘utfall’ kan brukes i stedet for – forskjellen dem imellom på norsk er ubetydelige i den gitte sammenhengen. I neste kapittel skal vi i tillegg se på hvordan ereng gir oss to ulike innfall og to ulike utfall (dette har vi sett litt på i det forrige avsnittet om kausalitet), og da er det viktig å bruke noen allsidige begreper som er satt inn i et anvendelig helhetlig begrepsapparat som ‘innfall’ og ‘utfall’ er i ereng.

1.3 Konstant og variabel

‘Konstant’ og ‘variabel’ som begrep oversatt til norsk blir ganske nøyaktig henholdsvis ‘noe som står’ og ‘noe som endrer seg’, som igjen kunne vært gjort om til substantiv henholdsvis som ‘står’ og ‘endrer’. Ser vi til definisjonen av varing og virkning som er henholdsvis ‘ett tilfelle’ og ‘flere ulike mulige tilfeller’, så vil alltid det som ‘står’ kun ha ett tilfelle, og det som ‘endrer seg’ har flere ulike mulige tilfeller over tid. ‘Konstant’ og ‘variabel’ som begrep kan derfor helt nøyaktig oversettes til henholdsvis ‘varer’ og ‘virker’, som igjen gir varing og virkning. Det er ganske uvanlig å fornorske begrepene ‘konstant’ og ‘variabel’, men som vi her ser viser det seg svært fornuftig fordi vi da kan bruke de begrepene vi kjenner fra ereng i stedet for noen fremmede ord (!). Som et argument for å bruke ‘varer’ og ‘virker’ som begreper skal vi i neste kapittel se på hvordan vi får to ulike typer varerer (konstanter) og to ulike typer virkerer (variabler), og da er det helt nødvendig med et helhetlig og logisk begrepsapparat slik som ereng har for å forstå forskjellen mellom de ulike varerer og virkerer. Vi bruker derfor ‘varer’ og ‘virker’ fremfor ‘konstant’ og ‘variabel’ i fortsettelsen av denne artikkelen.

1.4 Mer om utfall

I en rekke programmeringsspråk brukes begrepet ‘result’ for utfallet til funksjoner – her kan ‘utfall’ brukes tilsvarende på norsk. Det samme gjelder ved bruk av funksjoner i matematikken - her kan vi også bruke begrepet ‘utfall’ i stedet for ‘ukjent’, og dette er faktisk også en nødvendighet da det viser deg at ‘ukjent’ som begrep ikke bare er unøyaktig, men også feil. Dersom lærere eller skapere av oppgaver kjenner løsningen til en oppgave, blir det

feil å omtale løsningen som 'ukjent'. Når 'utfall' brukes i stedet for 'ukjent' får vi også et samlebegrep som kan brukes for utfallene til alle de ulike gjerningene; tillegging, fratrekking, gangning og deling, som er henholdsvis; sum, differanse, produkt og kvotient. Vi skal i det neste kapittelet se nærmere på hvordan den neste gruppen av begreper vi skal se på gir et enda klarere og bedre begrepsapparat til ligninger i matematikken – der blant annet 'den ukjente' ikke bare blir omtalt som et 'utfall', men som en 'utfallig virkning'.

2 'Sufe, lufe, kufe og nufe'

Nå skal vi se på noen svært oppsiktsvekkende begreper som tilsynelatende aldri før hatt noen historisk erstatning (!). De er grunnlagt på de forrige fire begrepene vi har sett på; innfall, utfall, varing og virkning, og er; sufe, lufe, kufe og nufe, som forenklet kan sies å henholdsvis ha følgende forklaring; innfallig varing, innfallig virkning, utfallig varing og utfallig virkning. Vi legger merke til at de ulike begrepene er ulike kryssninger av de fire første begrepene. Vi ser nå før vi går videre på en oversiktlig tabell som viser alle de åtte viktigste begrepene som brukes til ereing.

Ereing	Varing	Virkning
Innfall	Sufe	Lufe
Utfall	Kufe	Nufe

Den beste måten å lære mer om begrepene er å se på noen eksempler, og det skal vi i det følgende. Jeg vil først gjøre det klart at som tabellen viser er sufe både innfall og varing, lufe er både innfall og virkning, kufe er både utfall og varing og nufe er både utfall og virkning.

2.1 Ereing og matematikk

Enkel og klinisk matematikk er vanligvis ikke gjenstand for filosofien, men alle vitenskapelige disipliner har idag ved universitetet filosofien som grunnlagsfag, så fremmed skal det ikke være, og ellers så er det opplysende og klargjørende for de påfølgende filosofiske eksemplene å se på hvordan de fire begrepene; sufe, lufe, kufe og nufe, forholder se til et enkelt eksempel fra matematikken. Vi ser på et eksempel: Addisjon (tillegging) skrives med virkerer (variabler) slik; $m + n = x$. I denne ligningen omtales vanligvis x for 'den ukjente', og m og n som 'variabler', men m og n blir også ofte omtalt som 'konstanter'. Ingen vil være uenig i at m og n er 'variable', for de endrer seg alt etter hvilke tall som skal adderes (tillegges hverandre), men når de først har fått en gitt verdi så er de blitt konstanter. Her ser vi også en feil som ofte gjøres år det gjelder ligninger i matematikken (i tillegg til feilen nevnt i avsnittet 1.4) på grunn av at selve begrepsapparatet tilgjengelig er unøyaktig. I tillegg til dette må det faktisk uttales at m og n er innfallige og at x er utfallig, for å unngå den problemstilling som åpenbarer om noen blir usikre på hvilke virkerer som skal tildeles verdi, og hvilke virkerer som skal beregnes en verdi til – usagt vil jo dette kunne medføre at ukunnige tildeler alle virkerene en verdi, og utfallet blir da at likheten i det fleste tilfeller blir urett. Løsningen er som vi er inne på i sistnevnte feil; vi må skille mellom innfall og utfall, videre mellom varing og virkning, og dette gjør vi i ereing. 'Den ukjente' som er en utfallig virker skal omtales slik; 'nufe', virkerer (variabler) som skal vere innfallige skal omtales slik; 'lufe', når først lufes har fått en verdi, et tall, skal de omtales slik; 'sufes', og når det er beregnet et svar til 'nufes' skal det omtales slik; 'kufe'. Disse begrepene gir overraskende nok et begrepsapparat som unngår alle de tre feilene jeg har nevnt som gjelder ligninger i matematikken (!). Vi bruker eksemplet til å stille opp et ereing i en tabell der vi plasserer virkerene på rett sted:

Addisjon (tillegging)	Varing	Virkning
-----------------------	--------	----------

Innfall	2	m
	3	m
Utfall	5	x

Jeg kunne ha lagt til flere eksempler med formål om å overbevise dere lesere om at det som her er nevnt faktisk er rett, men dette er for meg så vanntett, og udiskutabelt – jeg kan nevne at jeg har programmert to dataprogram som hver for seg helhetlig dekker teorien i mengdelære og regnelære, hvor erfaringen med dette viser at ereng er uunværlig å ha tilgjengelig som begrepsapparat for å programmere de på en rett og utvetydig måte – så jeg oppfordrer heller de som skulle fortsatt undre seg å forsøke begrepene på noen ligninger på egenhånd. Noe som kan nevnes for programmet ‘Diem’ som omhandler regnelære: Dette inneholder et fullstendig feilmeldingssystem som rettleder brukere ved hjelp av minst 37 feilmeldinger dersom en ligning er skrevet feil, og foruten begrepene; sufe, lufe, kufe og nufe, ville disse vært om ikke umulige å skrive, så svært upresist skrevet på grunn av de unøyaktige begrepene en da ville være avhengig av å bruke. Jeg vil benytte anledningen til å si noen ord om Sokrates: I en brisen dialog med Gorgias i teksten Gorgias uttaler Sokrates seg om ‘aritmetikk og regnelære’ som etter min mening direkte er feilaktig; han påstår at aritmetikk og regning krever minnalt med handling, og deretter tilnærmet eneste har med det talte ord å gjøre; i mengdelære har den grunnleggende formen som brukes svært mye med hvordan god tallforståelse utvikles, og i regnelæren er handling helt grunnleggende. Leseren kan uansett være ganske sikker på at begrepene som her er introdusert ikke var kjent på den tid da Sokrates levde, som medfører at i det minste gjorde også han de feil som er nevnt i dette avsnittet. Om utsagnene i Gorgias virkelig er Sokrates ord, og ikke forfatteren Platon, så trenger i alle fall ikke filosofien slik den idag er, frykte en reinkarnasjon av Sokrates når det gjelder hans teoretiske grunnlag på dette punkt.

2.2 Ereng og filosofi

Filosofi er et grunnlagsfag ved universitetene idag – og er derfor et vitenskapsgrunnlag. Ereng kan brukes til alle fagområder også, og vi kunne vist eksempler på hvordan ereng kan brukes i rettslære, språklære, medisinfag og så videre, men da filosofi fungerer som et vitenskapsgrunnlag for alle fagområder er særskilt én side ved filosofien interessant å fokusere på. De fleste forbinder filosofien med noe vanskelig, til og med forvirrende og kanskje utilnærmelig – dette har å gjøre med at de problemstillinger som andre fagområder ikke har funnet en løsning på, ofte er gjenstand for filosofien. Slike problemstillinger har ofte mange mulige løsninger, holdninger og meninger tilknyttet seg, men ikke et endelig svar som en ofte i skoleverket ellers. Slike problemstillinger er vanskelige å lære, da de ikke har én løsning, men kanskje som sagt mange ulike mulige løsninger, og som hver og en heller ikke er fornuftig da løsningen ikke er funnet. Slike problemstillinger er det jeg nå vil vise hvordan ereng forholder seg til – her vil også ereng gi en så god oversikt at jeg vil i denne artikkelen kunne presentere en løsning på en problemstilling som tidligere ikke har vært utviklet. I forrige avsnitt så vi hvordan et fag som matematikk som lenge har vært kjent som grunnleggende logisk og utvetydig, fikk rettet tre feil ved hjelp av ereng ved et enkelt eksempel – et fag som filosofi, som er ofte tvetydig, blant annet på grunn av nettopp uløste problemstillinger kan derfor også forventes ha mange feil som kan rettes ved ereng. Eksempler på slike problemstillinger i filosofien er; konstruktivisme mot relativisme, partikkelmodell mot bølgemodell, rasjonalisme mot empirisme, kreasjonisme mot evolusjonisme, der en av disse; rasjonalisme mot empirisme har blitt gitt en løsning på, men der filosofien ofte bruker tidligere uenighet satt inn i en historisk sammenheng, slik at problemstillingen indirekte vedlikeholdes som et problem i filosofifaget også idag. Vi skal i denne artikkelen se på problemstillingen om frihet; determinisme mot liberalisme. Først viser

jeg hvordan filosofifaget idag presenterer problemet og de vanlige løsningene, deretter viser jeg en løsning på problemstillingen ved å bruke ereng og til slutt sammenligner jeg de to.

Problemstillingen har i vitenskapen idag tre ulike mulige teorier for hvordan en løsning kan være – disse er innbyrdes parvis helt forenlig, delvis forenlig eller uforenlig med hverandre. De tre teoriene er determinisme som igjen er delt i; hard determinisme og myk determinisme og libertarianisme. Den harde determinismen er uenig med libertarianismen, men enig med den myke determinismen om at determinisme gjelder. Den myke determinismen er enig med libertarianismen om at frihet finnes, men ikke på det samme grunnlag som libertarianismen. I tillegg til om hvorvidt disse teoriene er enig eller uenig med hverandre trekkes begrepene kompatibilisme og inkompatibilisme, inn der førstnevnte sier at determinismen er kompatibel, altså forenlig, med libertarianisme, og motsatt sier kompatibilismen at de to er uforenlige.

Løsningen på problemstillingen finner vi på følgende måte med ereng: Vi begynner med å trekke inn frihet (libertarianisme) og forutbestemthet (determinisme) som vi forbereder til å lage virkerer av, ved å argumentere for at forutbestemthet gjelder i verden på en eller annen måte, og således gir grenser for friheten. For at forutbestemthet ikke skal gjelde, så må det være to eller flere muligheter et valg kan stå imellom – da vil kun uforventede endringer i mulighetene prege situasjonen til bli forutbestemt likevel etter et valg, ellers råder frihet. Men der er også en forutsetning for frihet: Frihet tas med dersom en selv aksepterer den på en eller annen måte: Dersom en ikke aksepterer friheten så gjelder kun forutbestemthet – da er selve valget forutbestemt, men de fleste vil akseptere friheten. Ellers er det en forutsetning at frihet og forutbestemthet er gyldige – vi kan ikke la begge være ugyldige for en gitt situasjon. 1. Vi begynner med å sette to lufere inn i erenget; én for frihet (libertarianisme), og én for forutbestemthet (determinisme). Disse to lufene får da hver for seg to ulike tilfeller; et som gyldig og et som ugyldig. I et gitt tilfelle, kan vi da velge to ulike sufer, med henholdsvis ett tilfelle om gangen av de to tilfellene lufene har hver for seg. Som forutsetningen vi måtte sette for erenget, så kan ikke begge sufene bestå av de ugyldige tilfellene til lufene. 2. Nå kan vi skape nufene som vi ser får tre tilfeller totalt; da vi kan få tre ulike sammensetninger ved sufene alt etter hvilke tilfeller som velges ved lufene. De tre ulike tilfellene er; a. frihet og forutbestemthet, b. frihet uten forutbestemthet og c. forutbestemthet uten frihet. Som vanlig utfall kan da ett tilfelle velges, som også gir tre ulike mulige kufer. Til slutt skal jeg introdusere et siste begrep som brukes til ereng i denne artikkelen; rufe. Rufen til erenget er som en tittel, og den er et innfall til erenget – ikke et innfall i selve erenget – rufen forteller oss om hva erenget inneholder, og derfor hva som skal læres eller belæres. Rufen settes som 'Frihet', og erenget ser da slik ut når ingen av tilfellene til virkerene er valgt:

Frihet	Varing	Virkning
Innfall		m Frihet eller ikke frihet n Forutbestemthet eller ikke forutbestemthet
Utfall		x'1 Frihet og forutbestemthet x'2 Forutbestemthet uten frihet x'3 Frihet uten forutbestemthet

Her viser jeg for ordens skyld erenget når et tilfelle til hver av lufene er valgt, som medfører at ett av tilfellene ved nufene velges automatisk:

Frihet	Varing	Virkning
--------	--------	----------

Innfall	Frihet Forutbestemthet	m Frihet eller ikke frihet n Forutbestemthet eller ikke forutbestemthet
Utfall	Frihet og forutbestemthet	x ¹ Frihet og forutbestemthet x ² Forutbestemthet uten frihet x ³ Frihet uten forutbestemthet

Nå kan vi se på en gitt situasjon for å vise hvordan de ulike tilfellene til nufen preger den, eller sagt omvendt, hvordan en gitt situasjon preger erenget. La oss si at vi skal definere en ny joggerute, og tar for oss et veikryss med tre retninger, der vi skal komme inn i krysset fra én retning, og skal velge en av to retninger ut av krysset. Videre velger vi retninger lengst mot høyre av de to fra den retningen vi kom inn fra. Det første tilfellet til nufen blir da både frihet og forutbestemthet, og vil være gyldig dersom for eksempel det foregikk en reparasjon i den retningen mot venstre for de to, slik at retningen til høyre måtte ha blitt løpt uansett, uavhengig av det frie valget, som ellers kan sies å ha blitt innvilget. Tilfellet; ikke frihet og forutbestemthet, vil oppstå dersom det foregikk en reparasjon i den retning vi hadde valgt, og ble tvunget til å løpe i den andre retningen. Det siste tilfellet; frihet og ikke forutbestemthet, ville oppstått dersom det ikke foregikk en reparasjon i en retning, slik kun det frie valget rådet for hvor vi løpte. De tre tilfellene vi nå har sett på vil begrenses til kun ett, dersom den som skulle velge retning selv ikke aksepterer frihet – da gjelder kun forutbestemthet; lufen for frihet vil da forsvinne, og lufen for forutbestemthet blir en sufe, som selvsagt ikke kan endres. I eksempelet vi har sett på kunne det har vært utdypet om selve reparasjonen kom av noen andre sitt frie valg, og ikke forutbestemthet, men ser vi til den enkelte som skulle definere joggeruten så forelå der en forutbestemthet i situasjonen. I situasjoner med flere deltakere kan lufene for frihet og forutbestemthet deles inn i like mange lufere som der er deltakere, og der noens valg vil kunne påvirke andre sin frihet innbyrdes erenget – dette skal vi ikke gå inn på i denne artikkelen – det kan også nevnes at dette sjelden er et emne i vitenskapen ved universitetene når det gjelder frihet. Jeg vil likevel nevne at i eksempelet vi så på vile likevel det fjerde tilfellet ved nufen; ikke frihet og ikke forutbestemthet, vært brukt dersom en lufe var lagt til som hadde med andres frie valg å gjøre, men det skal vi ikke gå lenger inn på her. En siste forutsetning for løsningen til problemstillingen; lufene og nufene sine ulike tilfeller endrer seg over tid – dette er da også helt nødvendig for virkere, da de ikke kan ha flere tilfeller på et og samme tidspunkt.

Nå har vi sett på hvordan både vitenskapen ved universitetene og jeg med ereng ser på problemstillingen; determinisme mot liberalisme, og her er en sammenligning av de to. Først må det understrekes at jeg viser en selvstendig løsning på problemstillingen, noe som vitenskapen idag ikke gjør, da finner vi kun ulike mulige teorier det fremdeles er uenighet om er rette eller gale – derfor får jeg også en mulighet til å rette de feil som har hindret vitenskapen til å finne løsningen, og jeg bruker samme fremgangsmåte som ved utviklingen av erenget til dette: Kanskje det viktigste feiltrinnet som blir gjort ved universitetene er at forutbestemthet (determinisme) og frihet (liberalisme) blir behandlet som uforenlige (inkompatible) og kun muligens forenlige (kompatible), dersom noen av de mulige teoriene endres – selv om det påstås å være teoretikere med tro på forenlighet er ikke de tre teoriene mulig å forene slik de nå står. Derfor kan vi ikke gå til det steg å stille opp to lufere, en for hver av; forutbestemthet og frihet, det er kun mulig å se på én av de, eller å skimte et håp om at der kan finnes forenlighet ved at en av teoriene; myk determinisme, er enig om at det finnes en frihet. Det som likevel skiller teoriene fra hverandre er grunnlaget for friheten som er ulik, slik at forenlighet uteblir. Ereng gir en god oversikt over problemstillingen som universitetene

mangler – og vi ser ved løsningen presentert hvor lite som skal til for å løse problemet mellom forenlighet (kompatibilisme) og uforenlighet (inkompatibilisme), ved å eneste legge vekt på at om en selv aksepterer frihet så kan frihet og forutbestemthet brukes som to lufer. På den andre siden presenterer universitetet en rekke filosofer, grupperinger kjent som determinister, harde determinister og myke determinister, liberalister, kompatibilister og inkompatibilister, slik at svært mange lesere vil reagere på den måten at de gir opp å skulle selv mestre det å finne en forenlighet når så mange tidligere har gitt opp. Det vises jo til mye strid om hvilke som skal være rett av de ulike teoriene samt om de er forenlige eller ikke, og da er det ikke lett å bryte gjennom med et engasjement sterkt nok til å finne en løsning. Det er min påstand at også bruken av fremmedord i vitenskapen ved universitetene, gjør det desto vanskeligere å tilegne seg kunnskapen om problemstillingen, samt det å finne løsning. Til slutt i sammenligningen vil jeg vise noe som kan være bedrøvende for universitetene, og det er at ikke bare mangler dies kunnskap en løsning, men når vi ser til ereng utfolder den teorien presentert seg som et skrekkeksempel da sammensetningen av de ulike delteorier er slik at det overhodet ikke er mulig å sette sammen et ereng ved hjelp av dem: Lufene og nufene kan som allerede nevnt ikke stilles opp, da kan heller ikke sufer eller kufene velges. Det blir gitt antydning til at de tre teoriene kunne utgjort en nufene, og at lufene kunne være stilt opp, men det foreligger tvil om hvorvidt det er mulig eller ikke, og i tillegg er det mange stridsforhold satt imellom dem. De ulike delteoriene er også presentert på en slik måte at de fremstår som å gjelde på samme tid; de ulike tilfellene til virker i ereng må gjelde på ulike tidspunkt. Til sist kan det nevnes at rufene, tittelen, til denne problemstillingen ofte er et spørsmål – dette gir språklig leserene grunn for å skulle svare, selv når løsningen ikke er tilstedeværende. Når lesere blir oppfordret til å svare på en problemstilling, der vi ser at ereng gir løsningen, og først skal gå gjennom det som kan omtales som et skrekkeksempel nettopp med henblikk til ereng – påvirker en slik rufe negativt, og gjør teorien enda vanskeligere for en som skal lære.

Den kritikk som vitenskapen nå har fått gjennom denne artikkelen som ereng viser løsningen på, vil neppe bli godtatt av alle umiddelbart – det er noe som vil vise seg hvordan vil utfolde seg, men en ting er at alle de som jeg her har vist vil stå overfor å selv finne en løsning på en problemstilling med så mange feil og tvetydigheter, så er det å få bli kjent med en slik løsning jeg her har vist, en stor lettelse for mange, men ikke bare det; de slipper å måtte finne en egen løsning selv, og de får en løsning som faktisk kan brukes til å skaffe seg en overraskelse over hendelser i denne verden; om frihet eller om forutbestemthet råder, noe som ikke vitenskapen ved universitetene idag kan (!).

Vi har nå sett på ni av de begrepene i begrepsapparatet til ereng – disse tilrådes å brukes så ofte som mulig i forhold til de begrepene jeg har vist disse erstatter. De er enklere å bruke, og har en svært nyttig helhet ved ereng. Vi har også sett hvor virkningsfullt ereng åpenbarer feil, og bidrar som et verktøy til å finne løsninger blant annet at vi får en god oversikt over problemstillinger – der vi har gått grundig gjennom noen rettelsener til matematiske ligninger, og en løsning til et kjent filosofisk problem, som begge er svært nyskapende og ikke minst nyttige. På tilsvarende måte som at begrepsapparatet viser seg grunnleggende for bruk av ligninger i matematikken, og gir en så klar oversikt over filosofiske problemstillinger at nye løsninger åpenbares – vil det være muligheter for at ereng kan bli et nytt vitenskapelig grunnlag, og det er allerede blant annet i erenglære vist flere eksempler som viser erengets tverrfaglige allsidighet, og det kan forventes at ereng vil løse mange flere problemstillinger som står uløst i vitenskapen ved universitetene. Når vi er inne på det å finne løsninger ved hjelp av ereng, som ellers, så er det ofte en øvelse i å finne et nytt skille mellom rett og galt – en bedømming. Ereng som grunnlag for bedømming gir ikke bare god oversikt over et gitt emne, men gir også en vid frihet, der eneste begrepsapparatet gir grenser – innholdet kan i utgangspunktet være alt mulig. Kunsten blir derfor kort sagt når et problem skal løses ofte i å

finne ut hvordan faktisk utfallet skal være basert på det gitte innfallet, og ellers da utvelgelsen av vesentlige innfall. Og her kommer noe interessant frem; et jeg, eller et vi må til for å bruke ereng, og for å utføre en bedømmning. Sokrates var et særdeles eksempel på et jeg som selv bedømte - skjebnen hans ble for øvrig at han ble bedømt av et vi. Han var ellers tverrfaglig allsidig, han forholdt seg sjelden til forskrifter, men heller nyttet han øyeblikkets innfall til å føre en samtale med, og hans fokus på personligheter kan komme av at det han var mest interessert i var å finne ut hvem som var flinkest til å bedømme, og da i hovedsak som et jeg. Sokrates' råhet vitner om noe primitivt, opphavlig – navnet er jo også kanskje det viktigste innenfor vitenskapen ved universitetene idag, og da spesielt innenfor filosofien som kan regnes for et grunnlagsfag – et vitenskapsgrunnlag – og siden jeg ønsker å få prøvd om ereng kan bli en utfordrer som et eget vitenskapsgrunnlag, så skal jeg sammenligne Sokrates med ereng: Begge viser tverrfaglig allsidighet, foruten forskrifter møter vi noe grunnleggende for all vitenskap med en frihet uten nevneverdige begrensninger, og der en som individ står overfor egen dømmekraft – en frihet Sokrates så ut til å dyrke, og en dømmekraft han så ut til å ville utfordre hos andre, der en ellers så sjelden fryktløshet styrte ham. Går vi nå med dette i bakhodet tilbake til tittelen, og en mulig reinkarnasjon av Sokrates, og trekker inn ereng som verktøy med hensyn til både løsningen jeg viste til problemstillingen; determinisme mot liberalisme, fra vitenskapen idag, så er det liten tvil om fra min side at levevilkårene til Sokrates vil betraktelig senkes om en står overfor slike skrekkeksempel, men drastisk forbedres dersom ereng er et kjent verktøy eller i det minste en slik jeg har vist er lært, for da vil flere kunne ta del i den frihet Sokrates benyttet seg av. Hadde det nøyaktig samme biologiske materiale Sokrates hadde blitt født på ny, kan vi nok fastslå at jeg har gjort en reinkarnasjon mer sannsynlig bare ved å skape ereng og vise hvordan den kan brukes til problemløsning. Når det gjelder «filosofiens» skjebne, så er ikke Sokrates en naturlig utfordrer, han hadde da mange svakheter deriblant var han hatet av mange og han manglet på teoretisk nøyaktighet – ellers var det jo en som likte vitenskap svært godt, men kanskje bedre det å møte mennesker for å teste deres dømmekraft. Skulle han derimot få ved en mulig reinkarnasjon et bedre rykte, lært slike teoretiske innsikter som jeg har presentert i denne artikkelen og møtt en vitenskap full av lignende skrekkeksempel som jeg har vist et eksempel på – så ville nok han vært en trussel for «filosofiens» skjebne. For å ta dette et steg videre, så skal vi nå fjerne hermetegnene ved begrepet filosofi, og trekke frem skillet mellom god og dårlig kunnskap – derfra skal vi også, se på skilnaden mellom skrevet og uskrevet kunnskap, og forskjellen mellom muntlig og skriftlig overføring av kunnskap. Da vil vi nå en annen innsikt som vil få Sokrates til å miste enda mer kraft som en mulig trussel for filosofi. Filosofi kommer av det å 'like vitenskap', og det vil være mulig å like ulike typer vitenskap. Vitenskapen ved universitetene i dag ser ut til å konservere problemstillinger, og det har jeg også vist i alle fall et eksempel på bare i denne artikkelen – løsningene jeg har vist kan også være et tegn på dette. Det å selv besitte gode kunnskaper, og gjøre de hemmelige vil kunne utløse mye makt – som kan utnyttes til en rekke ting, og dette er en situasjon som de som kan nytte av en slik situasjon vil kunne like. Man kan jo se for seg at måten lukkede kretser vil kunne forvalte den gode kunnskapen slik at de selv bestemmer hvem som skal bli innvidd og ikke – typisk omtalt som det å overføre kunnskaper rundt middagsbordet privat, og la skoleverket ellers ha de dårlige kunnskapene. Det er også mulig å like løsningsorientert kunnskap som lar problemstillinger falle hen inn i historien – det er også denne form for vitenskap de fleste forventer å møte når de som elever møter til undervisning ved hvilken som helst skole. Ser vi nå til ereng så kan det brukes til å løse alle slags problemstillinger, og således til å utvikle vitenskap, og derfor stå som grunnlag til vitenskap ved både muntlig og skriftlig overføring. Når det gjelder skjebnen til filosofi som vitenskapsgrunnlag så er det klart at den vil dø ut, forsvinne, av seg selv når alle løsninger blir funnet – slik som også behovet for å bruke ereng vil forsvinne av samme årsak. Det vil dog da for at dette skal kunne skje –

altså en slik utfasing over tid – noe som er svært viktig: At vitenskapen tas vare på, og belæres nye generasjoner (!). Foruten dette, så vil problemstillinger kunne gjenopplives dersom løsningene forsvinner, eller noen på samme måte forsøker å konservere problemstillinger, ikke løsninger. Sokrates overførte vitenskap kun muntlig og det finnes kun skriftlige kilder om ham fra andre forfattere, der vi også finner at han ikke var særlig teoretisk nøyaktig, og dette gjør ham til en svakere utfordrer til filosofien: Han har ikke løsningen, og uansett vil muntlig overføring ha den svakhet at den raskt kan bli glemt. Jeg derimot skriver bøker som i hovedsak er ment å løse problemer, og jeg har allerede løst mange problemer både som vitenskapen ved universitetene selv har løst, men også mange som vitenskapen ved universitetene ikke har løst, slik jeg har vist eksempler på i denne artikkelen. Dette er skrevne verk som vil både kunne overføres muntlig og skriftlig, og som uavhengig av om hva filosofi dreier seg om, altså med tanke på hva for vitenskap som likes, så vil læreverkene kunne bidra til at filosofien som vitenskapsgrunnlag får en raskere død. Slik sett så ser jeg på meg selv som en større trussel for filosofien, men dette er jo også da ensbetydende med at alle de som forventer å møte en god vitenskap med de løsninger som faktisk er kjent, og ikke en vitenskap som aktivt forsøker å skjule disse, vil få som forventet og ikke bli skuffet. De som eventuelt ønsker å holde filosofi vedlike for å kunne som omtalt utnytte hemmeligheter til maktbruk, kan trøste seg med at også en vitenskap med de løsninger som er kjent presentert kan omtales filosofi – og at det er mulig å endre seg å begynne å like en slik vitenskap – det gjør jeg.

© Tom André Tveit (Verda), Bergen, 2016.